

Nr 3.

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning ha båda kamrarna till lagutskott hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående justitieombudsmansämbetets förvaltning under år 1948.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från justitieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diarier, vilka år 1948 förts i nämnda expedition, dels protokoll över de av justitieombudsmannen under året verkställda inspektionerna, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte ha på särskild begäran handlingarna rörande vissa av justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen meddelas till en början, att justitieombudsmannen Folke Rudewall år 1948 dels på grund av sjukdom åtnjutit ledighet från ämbetets utövande under tiden den 4—den 28 februari och dels begagnat sig av semester under tiden den 26 juli—den 24 augusti. Under nämnda tider har justitieombudsmannens av riksdagen utsedde ställföreträdare hovrättsrådet Sven Romanus förestått ämbetet. Med stöd av 21 § andra stycket i instruktionen har justitieombudsmannen uppdragit åt Romanus att under tiden den 1—den 27 november 1948 förrätta å justitieombudsmansämbetet ankommande göromål med undantag av ärende rörande klagomål mot statens handelskommission (nr 673/1947), vilket ärende jämte andra därmed sammanhängande ärenden handlagts av justitieombudsmannen själv.

Ämbetsberättelsen upptager härefter redogörelse för sådana mot tjänstemän för fel eller försummelse i tjänsten anställda åtal, vilka under året blivit slutligen avgjorda eller i någon instans prövade, ävensom för ett slutligen avgjort ärende, som föranlett åtgärd för disciplinär bestraffning.

Justitieombudsmannen redogör vidare i berättelsen för vissa andra ärenden, som ej föranlett åtal, och meddelar därvid, att han i likhet med vad tidigare skett under denna avdelning intagit redogörelse för allenast ett mindre antal under år 1948 behandlade ärenden.

I ämbetsberättelsen äro därefter intagna av justitieombudsmannen nedan-

nämnda dagar under år 1948 till Konungen avlåtna framställningar och utlåtanden, nämligen

den 17 januari angående betänkande med förslag till tryckfrihetsförordning;

den 26 juni angående upprättad promemoria om införande av särskilda domstolsdräkter jämte ett därvid fogat utkast till föreskrifter angående användande av särskild domstolsdräkt;

den 18 september angående ytterligare åtgärder för ernående av större snabbhet i fråga om avgivande av utlåtanden rörande häktade personers sinnesbeskaffenhet;

den 29 oktober angående enhetliga bestämmelser rörande de kostnader, som må av överexekutor uttagas för exekutiv försäljning av fast egendom i stad;

den 30 oktober angående förtydligande av det i 32 § lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt intagna stadgandet om utdömande i vissa fall av högsta fastställda jaktvårdsavgift eller avgift för jaktpass;

den 1 december angående ändring av bestämmelserna i 60 § utsökningslagen om delgivning i vissa fall av underrättelse om sökt utmätning; samt

den 7 maj angående förtydligande bestämmelser i 3 § lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt för beredande av ökat skydd mot kränkning av föreningsrätten.

Såsom anmärkningar angående lagskipningen m. m. innehåller ämbetsberättelsen vidare redogörelse för vissa vid inspektioner gjorda iakttagelser rörande tillämpningen av den nya rättegångsbalken samt för vissa frågor rörande rättegångsbalkens bestämmelser om anhållande av för brott misstänkta personer och angående förandet av liggare över anhållna.

Under år 1948 har justitieombudsmannen inspekterat domstolar och andra myndigheter inom Södermanlands, Kristianstads, Malmöhus och Örebro län, varjämte han förrättat inspektion av ungdomsanstalten i Uppsala samt statens handelskommission.

I avseende å vad under inspektionerna förekommit hänvisas i ämbetsberättelsen till de därunder förda protokollen.

Över de under år 1948 handlagda klagomålen och anställda åtalen m. m. meddelas i berättelsen följande översikt:

»Antalet härstädes under år 1948 diarieförda ärenden har uppgått till 866.

Vid 1948 års början voro — frånsett ett antal balanserade ärenden av annan beskaffenhet — av förut inkomna klagomål eller eljest mot tjänstemän anhängiggjorda ärenden fortfarande under handläggning härstädes .. 55

Under år 1948 hava anhängiggjorts ärenden mot tjänstemän:
genom inkomna klagomål — däribland icke inberäknat ett antal anonyma skrifter, vilka icke diarieförts — ett antal av 529

samt på grund av anmärkningar, gjorda vid granskning av fångförteckningar eller vid ämbetsresa eller annorstädes, ett antal av 175

Summa balanserade och inkomna ärenden mot tjänstemän 759

Av berörda 759 ärenden hava under år 1948:

1) såsom återkallade avskrivits	4
2) till annan myndighet överlämnats	8
3) efter vederbörandes hörande fått förfalla	306
4) efter annorledes verkställd utredning avskrivits	52
5) utan åtgärd avskrivits	183
6) till åtal hänvisats	4
7) föranlett åtgärd för disciplinär bestraffning	1
8) föranlett annan åtgärd än enligt 6 och 7	134
9) föranlett framställning till Kungl. Maj:t	3
och äro vid 1948 års slut:	
10) i avbidan på infortrad förklaring, påminnellers avgivande eller annan utredning vilande	46
11) i avbidan på domstols eller myndighets beslut vilande	5
12) på prövning beroende	13
	Summa 759

Under år 1948 har, såsom av ovanstående redogörelse framgår, i 4 ärenden beslutits anställande av åtal, nämligen

på grund av förd klagan i	2
av annan anledning i	2
	Summa 4

För nedan angivna fel eller försummelser i tjänsten har förordnats om åtal mot:

- 1) tingsnotarie för fel och försummelser vid utövningen av domarämbete (s. 64 o. f.);
- 2) föreståndare för priskontor vid kristidsstyrelse för kränkande uttalanden i tjänsteskrivelser (s. 46 o. f.);
- 3) t. f. polischef för olaga kvarhållande (s. 56 o. f.); samt
- 4) föreståndare för priskontor vid kristidsstyrelse för felaktigt förfarande genom prövning av tvistigt rättsförhållande mellan parter i ärende rörande ersättning för utförda körslor (s. 38 o. f.).

Därjämte har åtgärd för disciplinär bestraffning för tjänstefel vidtagits mot:

- 5) förste stationsskrivare för felaktigt förfarande vid expediering av tåg (s. 73 o. f.).»

Berättelsen upptager vidare meddelande därom, att sedan början av senaste lagtima riksdag någon förklaring av lag, i den ordning § 19 regeringsformen bestämmer, icke blivit meddelad av Kungl. Maj:t.

Vid berättelsen äro såsom bilagor fogade en tabell och fyra förteckningar. Tabellen avser av 1948 års riksdag avlätna skrivelser m. m. i nummerföljd enligt fjortonde samlingen av bihanget till riksdagens protokoll. För-

teckningarna upptaga *dels* av 1948 års riksdag till Konungen avlåtna skrivelser jämte uppgifter om de åtgärder, som under år 1948 vidtagits i anledning av samma skrivelser, *dels* sådana i nyssberörda förteckning upptagna ärenden, som vid utgången av år 1948 ännu voro i sin helhet eller till någon del på Kungl. Maj:ts prövning beroende, *dels* ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från riksdagen före år 1948 men vid samma års början voro i sin helhet eller till någon del oavgjorda, jämte uppgift om den behandling dessa ärenden undergått under år 1948, *dels* ock ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser från justitieombudsmannen före den 1 januari 1948 och vari under år 1948 åtgärd vidtagits eller vilka vid samma års slut ännu voro på Kungl. Maj:ts prövning beroende, jämte kortfattad uppgift om ärendenas behandling.

Utskottet. I justitieombudsmannens till årets riksdag avgivna berättelse finnes intagen en ny avdelning, »Anmärkningar angående lagskipningen m. m.», vari justitieombudsmannen sammanställt vissa av honom huvudsakligen vid inspektioner gjorda iakttagelser och uttalanden. I årets berättelse beröras i denna avdelning aktuella frågor, som sammanhånga med processreformens genomförande. Enligt utskottets uppfattning kunna de påpekanden, som justitieombudsmannen gör i denna form rörande skilda rättsliga och praktiska spörsmål, förväntas bliva till god vägledning icke minst vid tillämpning av nyare lagstiftning inom olika rättsområden.

Under det gångna året har justitieombudsmannen haft att behandla ett flertal klagomål mot administrativa myndigheters handläggning av ärenden av skiftande slag. För förvaltningsförfarandets vidkommande saknas motsvarighet till det fasta regelsystem, som enligt bl. a. rättegångsbalken med tillhörande författningar gäller för domstolsförfarandet. Emellertid ha så småningom på området utbildats vissa grundläggande principer, som antagit sedvanerättslig karaktär. I justitieombudsmannens åliggande att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningsars och instruktioners efterlevnad ingår även att till skydd för den enskildes rätt med de medel, som stå till hans förfogande, verka för att dessa grundsatser bliva vederbörligen upprätthållna inom administrationen.

Vid granskning av protokollen över justitieombudsmannens inspektionsresor har utskottet uppmärksammat, att justitieombudsmannen i ett flertal fall funnit sig föranlåten att erinra om att domstolarna icke äga draga sig undan skyddsarbetet beträffande de villkorligt dömda. Justitieombudsmannen har framhållit domstols skyldighet att, då den vid tillämpning av 8 § lagen om villkorlig dom meddelar föreskrifter för den dömda beträffande arbetsanställning, vistelseort och bostad m. fl. förhållanden, närmare bestämma, vari de särskilda åliggandena skola bestå. Han har därutinnan hänvisat till vad vid lagens tillkomst anförts beträffande det inbördes förhållandet mellan domstol och övervakare angående meddelandet av föreskrifter för villkorligt dömd.

I likhet med justitieombudsmannen vill utskottet understryka vikten av

att domstolarna fullgöra vad på dem ankommer i ifrågavarande avseende. Utskottet får därvidlag erinra om sitt vid lagens antagande gjorda uttalande, att de föreskrifter, som behandlas i 8 § lagen om villkorlig dom, äro av så ingripande natur, att det icke kan anförtros åt övervakaren att i första hand träffa avgörandet i dessa hänseenden.

Vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 9 februari 1949.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Branting, Krügel, Olofsson, Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson, herrar John Wiktor Jonsson, Löthner och Ivar Nilzon;

från a n d r a kammaren: herrar Rylander, Lindberg, Landgren, Wirtén, Skoglund i Umeå, Fagerholm*, Svensson i Stenkyrka och Östrand*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.